

KS. TADEUSZ ZADYKOWICZ
Instytut Teologii Moralnej KUL

KSIĄDZ PROFESOR JANUSZ NAGÓRNY
TEOLOG MORALISTA (1950-2006)
SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM (KUL, 19 X 2007 R.)

19 października 2007 r., z okazji pierwszej rocznicy śmierci ks. prof. Janusza Nagórnego, w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim odbyło się sympozjum poświęcone jego osobie i dorobkowi w dziedzinie teologii moralnej. Otwarcia sympozjum dokonał prorektor KUL ks. prof. M. Kalinowski. Zwrócił on uwagę na rolę i posłannictwo osób świeckich w Kościele. Wyraził nadzieję, że sympozjum przybliży dorobek naukowy wybitnego moralisty, jakim był ks. Nagórny, i ukáže jego aktualność. Ks. Prorektor zaznaczył, że ks. Nagórny należy do tej nielicznej grupy nauczycieli akademickich, którym studenci nadali tytuł mistrza. Był on znany jako wymagający nauczyciel, wy-

trawny znawca teologii moralnej, wybitny metodolog, inicjator licznych przedsięwzięć naukowych, wychowawca wielu młodych pokoleń nauczycieli akademickich. Ks. Kalinowski powitał zgromadzonych uczestników sympozjum, a wśród nich: ks. bpa W. Depo, przedstawiciele różnych ośrodków akademickich w Polsce, uczniów ks. Nagórnego, przedstawiciele innych instytutów. Na ręce ks. K. Jeżyny złożył podziękowanie całemu Instytutowi Teologii Moralnej za zorganizowanie sympozjum. W imieniu ks. Rektora oraz własnym życzył wszystkim owocnych obrad.

Sesja przedpołudniowa skoncentrowana była na osobie ks. Nagórnego jako naukowca, teologa moralisty. Ks. K. Jeżyna wprowadzając w tę sesję zaznaczył, że ks. Nagórny żył w ciekawych czasach, w których dokonywał się przełom w teologii zainicjowany przez Sobór Watykański II. Tę sesję wypełniły prezentacje głównych kierunków badań ks. Nagórnego. Ks. Jeżyna zaznaczył, że te badania zostały następnie utrwalone w postaci powołanych katedr. Dlatego też to ich przedstawiciele, w ramach komunikatów, prezentowali poszczególne zagadnienia podejmowane przez Profesora.

Wprowadzeniem do tych komunikatów był wykład o. prof. A. Derdziuka. Ukazał on osobę ks. Nagórnego na tle szczególnego przełomu, wyznaczonego przez odnowę soborową. O. Derdziuk rozpoczął od wskazania na przymioty Profesora, a następnie zarysował dziedziny, w których znalazł odbicie wpływ ks. Nagórnego. Do szczególnych aspektów osobowości Profesora o. Derdziuk zaliczył twórcze podejmowanie nowych zagadnień, tworzenie środowiska refleksji teologicznej oraz docieranie z przekazem moralnym do szerokich rzesz wiernych. Pierwszą część swojego referatu o. Derdziuk zatytułował: „Człowiek, chrześcijanin i kapłan” Odwołując się do podstawowych faktów z życia ks. Nagórnego, ukazał takie jego cechy, jak: pracowitość, otwartość, talent naukowy i organizatorski, zaangażowanie duszpasterskie, a w okresie choroby heroiczną wręcz nadzieję. Druga część referatu była ukazaniem ks. Nagórnego jako inspiratora nowych kierunków badań. O. Derdziuk podkreślił, że ks. Nagórny był zawsze wierny tradycji, a zarazem nowoczesny w swym otwarciu na znaki czasu. Profesor był niekwestionowanym autorytetem w wykorzystaniu słowa Bożego w teologii moralnej. O. Derdziuk podkreślił także zainteresowania ks. Nagórnego historią teologii moralnej oraz jego wkład w metodologię tej dziedziny oraz zdolność wchodzenia w dialog w przedstawicielami innych dyscyplin naukowych. Prelegent wskazał również na podstawowe środowiska, które zdaniem ks. Nagórnego stanowią miejsca urzeczywistniania chrześcijańskiego powołania. Szczególnie w tym względzie jest powołanie świeckich i ich zaangażowanie w działalność społeczną i polityczną. Następną część referatu była ukazaniem ks. Nagórnego jako twórcy szkoły uprawiania teologii moralnej. Dokonywało się to przez „gromadzenie” współpracowników i studentów oraz słuchaczy i odbiorców, a więc wspólnotowe uprawianie teologii moralnej. O. Derdziuk stwierdził, że można już dziś mówić o istnieniu sposobu uprawiania teologii, proponowanego przez ks. Nagórnego. Ostatnia część referatu o. Derdziuka została zatytułowana: „Przewodnik na drogach wdrażania moralności ewangelicznej” Świadomość wagi przemian dokonujących się w Polsce była dla ks. Nagórnego impulsem do zabrania głosu w toczącej się debacie publicznej. Dokonywało się to zwłaszcza poprzez publikacje prasowe, felietony, audycje radiowe. Na zakończenie Prelegent podkreślił twórczy wkład ks. Nagórnego w odnowę soborową teologii w Polsce.

Pierwszy z komunikatów wygłosił ks. dr M. Pokrywka, który mówił o prawdzie o człowieku w refleksji ks. Nagórnego. Zaznaczył on, że ta refleksja jest odpowiedzią Profesora na postulat nadania teologii moralnej rysu antropologicznego, polegającego na dowartościowaniu człowieka w kręgu problematyki moralnej. Prelegent zwrócił najpierw uwagę na „zwrot antropologiczny” w posoborowej teologii moralnej. Na tym tle ukazał spór o człowieka jako kontekst współczesnej refleksji teologicznej. Następnie przedstawił integralną koncepcję człowieka wyznaczającą główną oś sporu. Na zakończenie stwierdził, że najważniejszy spór o człowieka toczy się w samym człowieku. Ks. Pokrywka w prezentacji tych zagadnień odwoływał się często do Magisterium Kościoła, uzasadniając to tym, że to nauczanie było zawsze podstawą refleksji ks. Nagórnego. Na zakończenie Prelegent przypomniał zdanie ks. Nagórnego, który twierdził, że pełne poznanie człowieka nie może mieć charakteru wyłącznie teoretycznego. Podkreślił też jego niezwykłą umiejętność polegającą na tym, że mówiąc do wielu, mówił jednocześnie do konkretnego człowieka.

Ks. prof. K. Jeżyna ukazał personalistyczny charakter moralności chrześcijańskiej. Odnosił go do propozycji układu teologii moralnej szczegółowej ks. Nagórnego na tle dotychczasowych schematów. Personalistyczny charakter moralności chrześcijańskiej przenika bowiem wszystkie jej wymiary. Ks. Jeżyna wskazał na źródło tej refleksji ks. Nagórnego. Było nim nauczanie Kościoła, zwłaszcza wkład encykliki *Veritatis splendor*, ale także wcześniejsze poszukiwania teologów moralistów, m.in. ks. prof. F. Greniuka. Ks. Nagórny podkreślał potrzebę dowartościowania podmiotu czynu. To z kolei prowadziło go do podejmowania problematyki antropologicznej. Ks. Jeżyna zauważył także związek problematyki personalistycznej i wspólnotowej w refleksji Profesora. Wskazał również na szczegółowe działy, w których wybrzmiał zwłaszcza rys personalistyczny: nowa interpretacja czynu ludzkiego, ludzka wolność, moralność chrześcijańska jako moralność postaw a nie tylko czynów, opcja fundamentalna, centralny charakter miłości w moralności chrześcijańskiej, wykład na temat cnót, sakramentów, dróg powołania, troski o życie, życia społecznego. Na zakończenie Prelegent podkreślił, że w nauczaniu Profesora rys personalistyczny nie oznacza jakiegoś indywidualizmu. Przypomniał też pewne praktyczne wskazania ks. Nagórnego, które zaowocowały podejmowaniem nowych zagadnień i wytyczaniem pewnych kierunków prac badawczych.

Ks. prof. S. Nowosad przedstawił ekumeniczny kontekst teologii moralnej, wskazując na pewne inspiracje ks. Nagórnego, choć on raczej nie tworzył teologii moralnej ekumenicznej ani się nią szerzej nie zajmował. Jednakże jego identyfikacja z duchem Soboru, który wprowadził nowe widzenie Kościoła, dokonał rewizji dotychczasowego ujmowania wspólnot chrześcijańskich niekatolickich, zmienił podejście do kwestii chrześcijańskiej jedności, była etapem ekumenicznego dojrzewania Instytutu Teologii Moralnej. To dojrzewanie znalazło formalny kształt w postaci powołania Katedry Teologii Moralnej Ekumenicznej. Na zakończenie ks. Nowosad stwierdził, że ekumeniczne otwarcie ks. Nagórnego wyrażało się nie tyle w tym, że pisał on książki czy studia na tematy ekumeniczne, ale w tym, że takie prace wspierał, inspirował i nadawał im kształt formalny, a także w tym, że sam sięgał po opracowania autorów niekatolickich.

Ks. prof. J. Gocko mówił na temat teologii moralnej społecznej ks. Nagórnego na tle społecznej reorientacji teologii moralnej po Soborze Watykańskim II. Wyszedł od

stwierdzenia, że ks. Nagórny był teologiem głęboko eklezyjalnym, co znalazło wyraz także w jego ujęciu życia społecznego. Problematyka ta w dorobku ks. Profesora zajmuje miejsce istotne. Jego wkład ma w tym względzie charakter kluczowy. Był on jednym z protagonistów otwarcia teologii moralnej na dyskurs społeczny. Wypracował teologię moralną życia społecznego, wychodzącą daleko poza indywidualistyczne ujęcia, która stała się jedną z jego głównych pasji. Nie było to jednak zwykłe poszerzenie ram dyskursu naukowego. Dla ks. Nagórnego takie ujęcie było konsekwencją ubiblijnienia teologii moralnej i dowartościowania idei powołania człowieka oraz współczesnej antropologii i współczesnego nauczania Kościoła. To nauczanie społeczne ks. Nagórny odnosił do wielu dziedzin szczegółowych: zaangażowania świeckich w świecie, polityki, świata mediów, różnych obszarów życia społecznego. W tym kontekście ks. Gocko wspominał felietony Profesora „Myśląc Ojczyzna” w Radiu Maryja, teksty w „Naszym Dzienniku” i w innych czasopismach. Prelegent dokonał próby systematyzacji wypracowanej przez ks. Profesora moralności życia społecznego, wyróżniając pięć kierunków prowadzonych przez niego badań: ukazywanie teologicznego charakteru nauki społecznej Kościoła, badania na temat stosunku chrześcijanina do świata, refleksje na temat chrześcijańskiej wizji wspólnoty, poszukiwanie fundamentalnych zasad życia społecznego oraz badania wokół teologii pracy i życia zawodowego. Ks. Gocko dokonał też systematyzacji publikacji Profesora w tej dziedzinie, wyróżniając te, które są próbą całościowego spojrzenia na życie społeczne, a także te, które podejmują zagadnienie pracy oraz moralności zawodowych. Prelegent zakończył stwierdzeniem, że teologia moralna społeczna ks. Nagórnego daleka jest od indywidualizmu, ale obcy jest jej także duch kolektywizmu.

Ks. dr P. Kieniewicz przedstawiał teologię życia ks. Nagórnego. Ta dziedzina była także konsekwencją zainteresowań biblijnych Profesora. Ks. Kieniewicz skoncentrował się na dwóch aspektach teologii życia ks. Nagórnego: teologii ciała oraz bioetyki teologicznej. Prelegent podkreślił, że teologia życia ks. Nagórnego nie była ani łatwa, ani przyjemna, bowiem zawsze wiązała się z wymaganiami. Ks. Kieniewicz podkreślił, że w swojej teologii życia ks. Nagórny wkraczał na obszary rzadko dotychczas podejmowane. Widoczne jest to zwłaszcza w jego wizji bioetyki, którą uważał za integralną część teologii moralnej. Jednym z zagadnień częściej poruszanych przez Profesora była próba zmierzenia się z sensem cierpienia. Opracował on także spójny system zasad dla oceny interwencji medycznych. Charakterystyczne jest jego odpowiadanie na aktualne problemy i wyzwania w dziedzinie ochrony życia, czego znakiem był przygotowany przez niego *Apel do mediów*. Prelegent zamknął swoje wystąpienie stwierdzeniem, że jeśli teologia życia Janusza Nagórnego jest dzisiaj inspiracją dla wielu jego uczniów i adeptów teologii, medycyny, to przede wszystkim dlatego, że sam Profesor temu życiu służył, wysławiał jego wartość i tę wartość głosił – był sługą życia.

Drugą sesję otworzył wojewoda lubelski Wojciech Żukowski. Koncentrowała się ona na ks. Nagórnym jako publicyście, felietoniście. W jej ramach zaprezentowano opublikowany pod tytułem „Polska moralność społeczna” wywiad rzekę, jaką z Profesorem przeprowadzili ks. R. Nęcek i ks. P. Gąsior. Oprócz nich samą książkę jak i tematykę w niej zawartą omawiali: R. Montusiewicz i ks. J. Gocko. Zaprezentowano także inne pozycje, które ukazały się już po śmierci Profesora. Pani A. Zalewska

w imieniu Fundacji *Servire veritati* przedstawiła wydany przez tę Fundację zbiór felietonów ks. Nagórnego *Odpowiedzialni za przyszłość*. Ks. Jeżyna zaprezentował książkę *W pół drogi* oraz biblijne rachunki sumienia dla dorosłych, młodzieży, małżonków oraz kapłanów i osób konsekrowanych.

Ks. K. Jeżyna przedstawił także plany odnośnie do wydania książki będącej owocem sympozjum. Ks. Dyrektor zachęcił do napisania osobistych wspomnień ze spotkań z ks. Nagórnym, które obok tekstów ściśle naukowych będą dopełniały tę publikację. Przedstawił też plany Wydawnictwa KUL, które zamierza wydać także wcześniejsze publikacje ks. Nagórnego. Będzie to seria zatytułowana *Dzieła wybrane*. Zapowiedział także wydanie homilii na rok A, które będą dopełnieniem dwóch tomów przygotowanych przez Profesora. Podsumowanie oraz podziękowania wszystkim uczestnikom zamknęły sympozjum.